

Perspectief Groene Hart

Startnotitie en plan van aanpak
voor een gezamenlijke integrale visie op het Groene Hart

Voorwoord

Deze startnotitie vormt de weerslag van een consultatieronde die heeft plaatsgevonden in de periode medio maart 2016 tot en met medio mei 2016. De geconsulteerde personen en instellingen zijn alle actief binnen het gebied het Groene Hart, dan wel hebben zitting in de Stuurgroep Groene Hart of in een van de ondersteunende (ambtelijke) diensten.

Doel van de consultatieronde was om grip te krijgen op de vraagstukken die leven in en om het Groene Hart, de meningen te peilen hoe deze toekomstig zouden kunnen en moeten worden opgepakt en te bezien welk proces voorstelbaar is, om uiteindelijk te komen tot een vastgestelde visie of strategie voor het gebied. Gezien de korte tijdsspanne waarin deze startnotitie tot stand is gekomen, beperkt het zich tot de hoofdzaken en biedt het in grote stappen een toegesneden plan van aanpak.

De volgende personen/instanties zijn in de aangegeven periode geconsulteerd:

- *Adri Bom-Lemstra – lid Stuurgroep Groene Hart (gedeputeerde Zuid-Holland)*
- *Pim van den Berg – gedeputeerde Utrecht*
- *Joke Geldhof – gedeputeerde Noord-Holland*
- *Chris Kalden – lid Stuurgroep Groene Hart (persoonlijke titel)*
- *Rolf Steenwinkel – lid Stuurgroep Groene Hart (bestuurder waterschap AGV/Waternet)*
- *Christiaan van der Kamp – lid Stuurgroep Groene Hart (burgemeester Bodegraven-Reeuwijk)*
- *Kracht van het Groene Hart (ANWB, VNO-NCW, Rabobank, gemeenten De Ronde Venen en Bodegraven-Reeuwijk, programmabureau Groene Hart; onder voorzitterschap van Christiaan van der Kamp)*
- *Ambtelijke begeleidingsgroep provincies (Alex Veldhof, Chris Rademaker, Ad Stavenuiter, Olga Arandjelovic)*
- *Ambtelijke begeleidingsgroep gemeenten (Wietse Bruinsma, Jeroen Mekenkamp, Sake Kuipers, David Wissel, Joost van der Wal, Werner den Hartigh)*

Tijdens de consultatie is – naast een inhoudelijke verdieping – besproken welke status de visie kan krijgen en/of kan worden aangesloten bij het instrumentarium van de toekomstige Omgevingswet. In eerste instantie werd gedacht aan het opstellen van een alomvattende Omgevingsvisie conform de Omgevingswet. Gedurende het proces werd echter duidelijk dat deze vorm niet mogelijk is. Om deze reden is ervoor gekozen de status van de gezamenlijke visie te benoemen als Perspectiefnota en deze met name te richten op de actuele (en toekomstige) vraagstelling rondom een aantal thema's.

Utrecht, 17 mei 2016

1. Inleiding

Profiel van het Groene Hart

Middenin de Randstad, omringd door stedelijk gebied, ligt het Nationaal Landschap Groene Hart. Een grotendeels open, landelijk gebied met water, rietkragen, weidelandschap, eeuwenoude verkavelingspatronen, stellingen, linies, dorpen en vestingsteden. Een gebied vol geometrische patronen, van slootjes en weilanden afgewisseld met grote plassen, ontstaan door veenafgravingen, met daarbinnen Europees beschermde natuurgebieden. Het is naast een landschappelijk veelzijdig en uniek gebied een vitaal gebied met een levendige economie, waaronder een sterk ontwikkelde transportsector en een internationaal concurrerende agrarische sector. Een gebied ook met sterke 'social communities' binnen en rond de dorpen en steden, waarbij de kwaliteit van leven voorop staat.

Het Groene Hart vormt een gedifferentieerd gebied, met een lange geschiedenis als planningsconcept, waarover diverse verhalen zijn beschreven met evenzoveel verschillende keuzes voor de ruimtelijk-functionele ontwikkelings(on)mogelijkheden. Ieder gemaakt vanuit een ander perspectief en vanuit een andere tijdgeest. In 2009 is de visie op het Groene Hart beschreven in het beleidsstuk 'Voorloper Groene Hart'. Volgens deze Voorloper vormen de landschappelijke diversiteit, het (veen)weide karakter, de openheid en de rust en stilte, de sterkten (*kernkwaliteiten*) van het Groene Hart. De publicatie 'Het Groene Hart in Beeld' van het Planbureau voor de Leefomgeving uit 2015 benadrukt het belang en de kansen van de ligging van het Groene Hart in het centrum van de Randstad.

Het grotere geheel

Bekijken we de Randstad en het Groene Hart als geheel, dan spreekt daaruit de kracht van elkaars nabijheid. Het Groene Hart kan profiteren van het potentieel aan consumenten en gebruikers uit de stedelijke gebieden, de Randstad op haar beurt kan profiteren van de landschappelijke kwaliteiten van het Groene Hart qua vestigingsklimaat. De Vereniging Deltametropool formuleert deze samenhang - en kans - als volgt (bron: *Blind spot metropolitan landscape in the global battle for talent*; Vereniging Deltametropool, april 2016):

'De kwaliteit van landschap en leefomgeving is een blinde vlek in veel strategieën voor het vestigingsklimaat. Als een (rechtse) burgemeester in Londen zich al inspant voor congestiebelasting, een Green Grid en Cycle Superhighways om zijn stad aantrekkelijk te houden, waarom zouden we dat hier dan niet doen?'

Ambities verwezenlijken

Voor alle groepen die 'gebruik maken' van het Groene Hart geldt dat ze het gebied anders waarderen, steeds gezien vanuit de eigen behoeften. Toch is er ook sprake van een gemene deler van de *beleving* van het Groene Hart. De inspanningen van de Stuurgroep Groene Hart zijn erop gericht om de kernkwaliteiten van het Groene Hart naar de toekomst duurzaam te behouden en te versterken. De landschappelijke diversiteit, het (veen)weide karakter, de openheid, rust en stilte zijn én blijven kwaliteiten die gekoesterd moeten worden.

In de periode na het verschijnen van de Voorloper is er veel veranderd in de maatschappij. Nederland krabbelt op na jaren van economische crisis, de individualisering, digitalisering en robotisering zet door, maar anderzijds zie je ook de opkomst van coöperaties en coöperatief handelen. Er is binnen de ruimtelijke ordening sprake van een 'nieuwe werkelijkheid', mede door een

toenemende mate van eigenaarschap en zelfbeschikking door bewoners en organisaties. Overheden, bedrijven, kennisinstellingen en partijen uit de samenleving (quadruple helix) staan inmiddels samen aan de lat bij het realiseren van integrale, gebiedsgerichte doelen. Innovaties en initiatieven borrelen voor een belangrijk deel van onderop, dit vraagt om geheel andere sturingsmechanismen op het gebied van de fysieke leefomgeving. Ook in het Groene Hart zijn tal van initiatieven binnen deze nieuwe wekelijkheid tot stand gekomen.

De Stuurgroep Groene Hart heeft binnen deze nieuwe werkelijkheid de ambitie om de doelstellingen uit de Voorloper te actualiseren naar een nieuw Perspectief voor het Groene Hart, dit in een proces te gieten waarbij overheden en partijen uit de samenleving gezamenlijk optrekken, om tot een algemeen gedragen agenda te komen. Waar de Voorloper onvoldoende gelijkloënd werd 'overgenomen' in de lokale en provinciale structuurvisies is het de nadrukkelijke wens van de Stuurgroep om commitment te bereiken over de toekomstige agenda voor het Groene Hart, als opmaat van toekomstig op te stellen Omgevingsvisies (zowel lokaal, provinciaal als nationaal). Vanuit een discussie rondom vijf actuele thema's worden ambities en richtingen vastgelegd, als uitgangspunt voor deze gezamenlijk gedragen agenda voor de toekomst van het Groene Hart.

2. Probleem- en doelstelling van het Perspectief

Probleemstelling

Wat is 'het verhaal' van het Groene Hart anno 2016? Wat is de betekenis ervan voor het dagelijks functioneren van iedereen binnen en rond dit gebied, welk imago wil het Groene Hart zich aanmeten, welke problemen spelen er en (vooral) wat is de meerwaarde van het samen optrekken voor het oplossen van die problemen? Binnen het Perspectief zal zowel antwoord moeten worden gegeven op deze en andere positioneringsvragen, als een nadrukkelijke adressering worden bereikt voor het toekomstig op te stellen beleid, op alle beleidslagen (lokaal, provinciaal en nationaal).

In de huidige ordeningspraktijk is op sommige beleidsterreinen sprake van te weinig 'gelijkloëndheid' tussen de verschillende overheden en overheidslagen, waardoor de majeure bedreigingen én kansen binnen het gebied onvoldoende samenhangend worden opgepakt. Voorbeeld van een bedreiging is de verdergaande bodemdaling, die vraagt om een boven-provinciale (nationale!) aanpak; een kans is bijvoorbeeld de grootschalige herbestemming c.q. transformatie van leegstaand vastgoed (kantoren, bedrijventerreinen, agrarische bebouwing) als mogelijke katalysatoren voor de energietransitie.

Met de komst van de Omgevingswet, waarbij gemeenten, provincies en Rijk worden verplicht tot het vaststellen van Omgevingsvisies, ligt er een uitgelezen kans deze visies meer en beter op elkaar af te gaan stemmen en te streven naar meer gelijkloëndheid waar het gaat om prioritering, aanpak en proces rondom de relevante thema's binnen het Groene Hart. Sommige van deze thema's kunnen al diepgaand inhoudelijk worden uitgewerkt, andere zullen meer verkennend zijn en nadere agendering vragen. Zijn soms agenderend. Wat ze bindt is dat ze samen een belangrijk deel van 'het verhaal' van het Groene Hart bepalen en dat ze om die reden vragen om eensluidend begrip en beleid. De mate van concreetheid zal volgen uit het proces van

het Perspectief, evenals de reikwijdte c.q. het schaalniveau waarop wordt geacteerd. Dit maakt intrinsiek onderdeel uit van het proces van totstandkoming van het Perspectief Groene Hart.

Doel van het Perspectief

Als centrale doelstelling voor het Perspectief geldt: *Het formuleren van een realistisch, samenhangend beeld voor het Groene Hart, dat ingaat op een aantal relevante actuele thema's en daaraan richting en sturing geeft.* De volgende subdoelstellingen zijn hieruit te destilleren:

- Het Perspectief voor het Groene Hart wordt gedragen door de relevante (semi-)overheidspartijen in het gebied en vertegenwoordigers van relevante gebruiksdoelgroepen van het gebied.
- Het Perspectief geeft aan welke verantwoordelijkheden bij de overheid liggen en hoe gebruik kan worden gemaakt van bestaande of te ontwikkelen netwerken.
- Het Perspectief is inspirerend, en agenderend en maakt keuzen inzichtelijk binnen de verschillende actuele thema's.
- Het Perspectief wordt omarmd door de drie Groene Hart-provincies, het Rijk en de Groene Hart-gemeenten om uiteindelijk vertaald te worden in de lokale, provinciale en nationale Omgevingsvisie(s).

De achterliggende doelstelling van het formuleren van een actueel gezamenlijk Perspectief voor het Groene Hart is driedelig:

1. Het (inter-)nationale belang van het Groene Hart middenin het metropolitane landschap van de Randstad, in een sterk veranderende samenleving waarin huidige en toekomstige opgaven moeten worden opgepakt, wordt benadrukt en (her)bevestigd.
2. Opgaven, ambities en kansen binnen de actuele thema's worden op een gelijklopende wijze aangepakt; beleidsverschillen tussen de provincies onderling en tussen provincies en lokale overheden worden voorkomen.
3. Voor te onderscheiden deelgebieden binnen het Groene Hart (ook qua ligging ten opzichte van de Randstad) worden onderscheidende perspectieven geschetst en wordt de meerwaarde ervan voor het geheel aangegeven.

3. Productvorm

Het Perspectief Groene Hart bevat het strategische vooruitzicht, met bijpassende agenda, voor dit unieke gebied voor de lange termijn. De lange termijn is hierbij een flexibel begrip. Voor onderwerpen in relatie tot bijvoorbeeld de klimaatverandering en de bodemdaling omvat de lange termijn minimaal een decennium. De problematiek rondom leegstand daarentegen richt zich op een kortere termijn, zeg binnen vijf jaar.

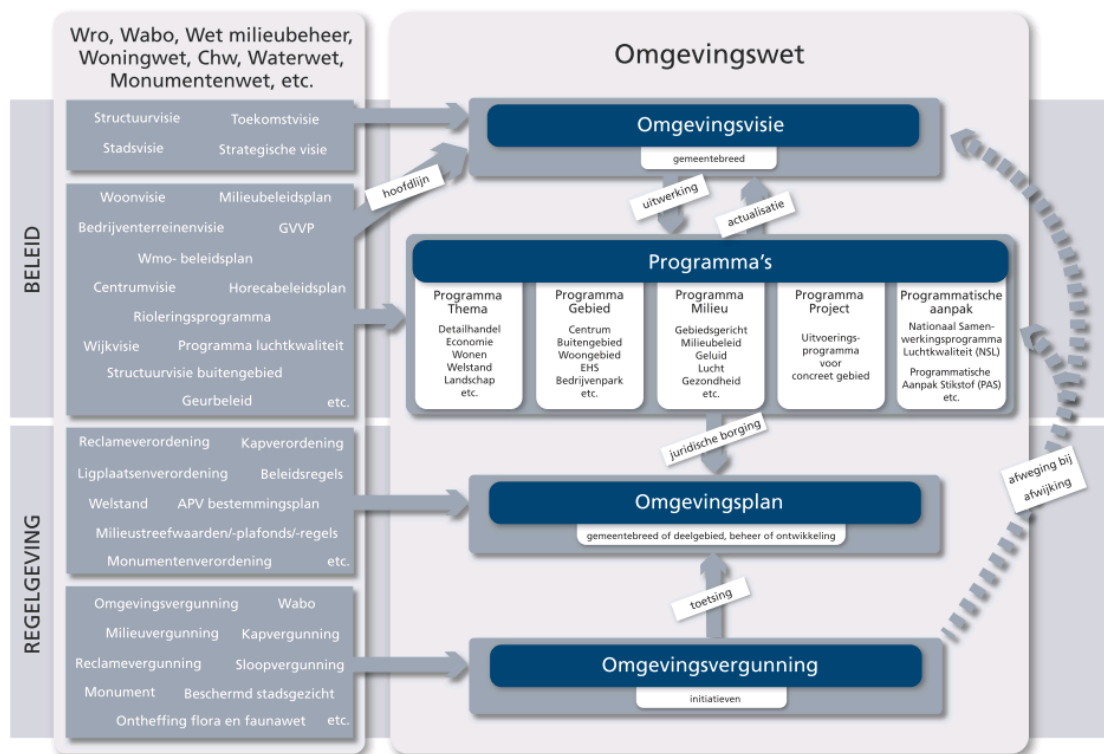
De strategische hoofdkeuzen hebben alle betrekking op onderwerpen met een (boven-)regionaal belang. Zij begeven zich in elke geval boven het niveau van de individuele gemeenten, waterschappen en provincies. De onderwerpen zijn geselecteerd op basis van de gevoerde gesprekken met de Stuurgroep Groene Hart inclusief de ondersteunende ambtelijke diensten. Bij het voorbereiden van de strategische hoofdkeuzen, zal zowel binnen als buiten de grenzen van het Groene Hart moeten worden gekeken. Economische, ecologische en sociale 'systemen' stoppen immers niet bij de grenzen van het Groene Hart. Daarbij neemt het Groene Hart een

centrale positie in tussen de metropoolregio's Amsterdam en Rotterdam/Den Haag en de stad Utrecht. In het Perspectief voor het Groene Hart worden de kansen en opgaven gedefinieerd met name vanuit deze positie.

De Omgevingswet in relatie tot het Perspectief voor het Groene Hart

De Voorloper uit 2009 is ontwikkeld in samenwerking met de drie provincies uit het Groene Hart en was vooral gericht op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de kernkwaliteiten. Het droeg de naam 'Voorloper' omdat deze opgesteld werd met als doel deze integraal op te nemen in de daarna op te stellen provinciale Structuurvisies. De ambitie was te komen tot een uniforme vertaling van de beleidsintenties voor het Groene Hart. De beoogde gelijkloendheid in beleid is op onderdelen echter niet bereikt.

In 2015 is de Omgevingswet door de Tweede Kamer vastgesteld, deze zal naar alle waarschijnlijkheid eind 2018 van kracht worden. De Omgevingswet verplicht het Rijk, provincies en gemeenten om een Omgevingsvisie op te stellen. De Omgevingsvisie geeft sturing aan het eigen handelen, zorgt voor meer integrale plannen, vormt het kader voor afweging/legitimatie van keuzes rondom initiatieven van derden en werkt uitnodigend voor nieuwe initiatieven.

Figuur 1. Schematische weergave instrumentarium en verbanden binnen de Omgevingswet

De gemeenten en provincies van het Groene Hart dienen als gevolg van de wetsherziening op termijn een Omgevingsvisie op te stellen. Om de belangen en opgaven vanuit het Groene Hart eenduidig en goed te kunnen (waar)borgen binnen de gemeentelijke, provinciale en nationale omgevingsvisie(s) is een gezamenlijk gedragen Perspectief voor het Groene Hart essentieel. Het perspectief heeft betrekking op delen van het grondgebied van drie provincies en op meerdere gemeenten als geheel en zal niet vastgesteld kunnen worden door de betrokken overhe-

den met de formele status van een Omgevingsvisie vanuit de Omgevingswet. Een overheid dient namelijk maar één alomvattende Omgevingsvisie vast te stellen voor haar grondgebied.

Wanneer het Perspectief voor het Groene Hart vastgesteld zou worden als formele Omgevingsvisie, kunnen de betrokken overheden feitelijk geen 'eigen' Omgevingsvisie meer opstellen. Hierdoor zou het noodzakelijk worden om het perspectief de brede lading te geven van zowel het ruimtelijke domein als veiligheid en leefmilieu in brede zin zoals de Omgevingswet deze heeft bedoeld, inclusief een breed maatschappelijk participatieproces.

Het Perspectief Groene Hart benoemt enkele majeure thema's, nadat ze zijn vertaald in de respectievelijke Omgevingsvisies, in de komende jaren uitgewerkt zullen worden via de Programma's van die betrokken overheden. Dit zal geschieden in coalitievorm en in nauwe samenwerking met diverse partijen uit de samenleving. Het Perspectief Groene Hart zal zelf niet van een dergelijk Programma vergezeld worden, maar wel van een 'werkprogramma' met een belangrijke agenda-bepalende en adresserende functie.

Richtlijnen voor het Perspectief

Voor het Perspectief Groene Hart zijn de volgende uitgangspunten van toepassing:

- *Uitnodigend en helder*
Nieuwe vraagstukken dienen zich doorlopend aan. Het Perspectief zal globaal verkennend moeten zijn, zodat deze gedurende langere periode een goede referentie biedt voor de veranderingen in de maatschappij. Daarnaast dient het Perspectief een uitnodigend karakter te hebben, eenduidig en verbindend. De verschillende thema's dienen integraal te kunnen worden beschouwd (zonder tot één integraal beeld te worden teruggebracht), waarbij dwarsverbanden eenvoudig kunnen worden gelegd en waarbij uitwerkingsvragen in de Omgevingsvisies en de processen daarna als opgaven worden vastgelegd.
- *Experimenteeruimte*
Het Groene Hart vormt een gedifferentieerd gebied en kan worden ingedeeld in verschillende deelgebieden. Binnen elk van die deelgebieden spelen verschillende thema's een rol. Ieder deelgebied heeft daarbij zijn eigen identiteit en unieke kwaliteit, die het verdient om gewaardeerd en geborgd te worden. Tegelijkertijd moet er voldoende ruimte worden geboden voor ontwikkelingen en experimenten (ten behoeve van sociale en bestuurlijke innovatie). Vaak een aanpak die nog niet eerder is beproefd. Hiervoor moet letterlijk ruimte worden gevonden en draagvlak ontstaan bij de betrokken partijen en belanghebbenden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven waar of waarin ruimte voor experimenten kan worden gezocht.
- *Samenwerking*
Bij de samenstelling van het Perspectief wordt gebruik gemaakt van de structuur en de kracht van verschillende gremia die reeds actief zijn binnen het gebied. Te noemen zijn de bestuurlijke tafels van de Stuurgroep Groene Hart, het Platform Slappe Bodem, de Stichting Groene Hart, het samenwerkingsverband Kracht van het Groene Hart, de Waterschappen, kennisinstellingen en - naast de lokale, provinciale en nationale overheden - de verschillende bestuursregio's in het gebied (Midden-Holland, Utrecht-west, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Gooi- en Vechtstreek, Holland Rijnland, de Metropoolregio's Rotterdam/Den Haag en Amsterdam). Ook inzet van de onafhankelijke Provinciaal Adviseurs Ruimtelijke Kwaliteit (PARK's) en het College van Rijksadviseurs (CRa) wordt gevraagd.

Binnen het proces van het Perspectief wordt de (organisatorische en inhoudelijke) kracht van deze instanties ingezet om te komen tot de gewenste thematische perspectieven, al dan niet uitgesplitst naar of toegespitst op verschillende deelgebieden in het Groene Hart.

- *Uitvoeringsgericht*

De geformuleerde gezamenlijke beleidsdoelstellingen krijgen pas betekenis bij een gelijk-luidende uitvoering. Het is hierdoor essentieel te komen tot een gedragen uitvoeringsrichting als onderdeel van het Perspectief voor het Groene Hart. In dit 'werkprogramma' wordt onder andere benoemd wat de essentiële keuzen zijn die door zouden moeten werken in de verschillende Omgevingsvisies. Ook wordt benoemd voor welke thema's en gebieden een nadere uitwerkingsopgave voorligt, als adressering aan de betrokken overheden en belanghebbenden.

4. Opgaven en thema's

Het Perspectief voor het Groene Hart vormt op specifieke thema's de agenda en koers voor het Groene Hart en geeft inzicht in de essentiële opgaven binnen die thema's voor de toekomst. Het is adresserend waar het gaat over het maken van afspraken en het ondernemen van acties.

De volgende thema's worden in het Perspectief beschreven:

1. Thema Landschap en Identiteit

Het Groene Hart vormt voor een deel het uitloopgebied voor het stedelijk gebied van de Randstad en is een belangrijke factor voor een goed vestigingsklimaat. Het gebied kent als groene kernkwaliteiten de landschappelijke diversiteit, het veenweidekarakter, de openheid, de rust en de stilte. De kracht van de stad en haar almaar groeiende inwonertal hangt mede samen met de kwaliteit van de ommelanden.

Onze stedelijke regio's waarin relatief kleine, compacte steden worden afgewisseld met aantrekkelijke landschappen zijn uniek. Het vergroten van de agglomeratiekracht vraagt om voortdurende aandacht voor het bouwen aan gezonde, leefbare steden met schone lucht, met voldoende aanbod van woningen (kwantiteit en kwaliteit), transformatie van leegstaand vastgoed naar woningen, ruimte voor fietser en wandelaar, ontwikkeling van groen, het versterken van goede stad-landrelaties en het vitaliseren en aandacht voor de inrichting van de groene gebieden. Vooral dit laatste is van belang omdat door de sterke verstedelijkingsopgave deze belangrijke kwaliteiten onder druk staan. Tot dusver is het landschap vaak iets wat bij hoogstedelijke ontwikkeling 'gecompenseerd' of 'ingepast' moet worden, terwijl de aanwezigheid en beleefbaarheid van een divers en gewaardeerd landschap de kwaliteit van leven in een regio verhoogt. Veel metropolen zetten momenteel in op het verbeteren van die kwaliteit. Dit betekent dat investeren in behoud, ontsluiting en ontwikkeling van het landschap een basisconditie vormt voor behoud van de internationale concurrentiepositie.¹

Hoe en waar kan de aantrekkingskracht van het Groene Hart worden versterkt, onder meer door het leggen van verbindingen tussen de aspecten water, natuur, stad, cultuur en land-

¹ Daarom wordt in het Perspectief gekozen voor het thema landschap en identiteit in plaats van voor een thema wonen.

schap? Welke onderdelen binnen het Groene Hart zijn écht bepalend en onderscheidend voor de kracht en identiteit van het Groene Hart? Waarmee vormt het Groene Hart daadwerkelijk een vestigingsfactor van formaat voor de Randstad, ook op (inter)nationaal niveau?

2. Thema Energietransitie

De energietransitie vraagt (ook) om ruimte, soms tijdelijk. Het Groene Hart zou daarin een meer prominente rol kunnen spelen. Hierbij is zaak om de economische kansen te koppelen aan het 'laadvermogen' van dit zo typische cultuurhistorisch Hollands Landschap.

Hoe kunnen ontwikkelingen ten behoeve van duurzame energieopwekking worden gefaciliteerd op zo'n manier dat de kernkwaliteiten van het Groene Hart behouden blijven? Welke mogelijkheden zijn voorstelbaar in het Groene Hart op het gebied van de energietransitie? Wat zijn de meekoppelkansen? Kan de leegstand in de agrarische bedrijfsbebouwing en op de kantoren-/bedrijventerreinen hierin een duurzame rol spelen (ook gezien zuinig ruimtegebruik)?

3. Thema Bodemdaling

Het tempo van de bodemdaling neemt toe, mede als gevolg van de opwarming van de aarde maar vooral ook door het gebruik van de bovengrond. Hierdoor nemen kosten voor beheer en onderhoud van infrastructuur en riolering steeds verder toe en ontstaan bovendien andere knelpunten. Te noemen zijn het verlies van de biodiversiteit, de zoute kwel, het verlies van cultuurhistorisch/archeologisch waardevolle elementen, verzakking van huizen, toenemende wateroverlast bij zware regenval en een toenemend risico op overstroming. Dit vergt keuzes over het grondgebruik in de veenweidegebieden en moet o.a. leiden tot een heroriëntatie op de toekomst van de landbouw in deze gebieden.

Hoe kan worden geanticipeerd op, of ingegrepen worden in de verdergaande bodemdaling? Op welke plekken zijn maatregelen nodig en hoe kunnen deze eruit zien? Hoe kan van een probleem een kans gemaakt worden, welke nieuwe toekomst zouden we enkele deelgebieden kunnen gunnen?

4. Thema Economie

De economische pendel van het Groene Hart naar de Randstad is groot. Dit brengt uitdagingen en kansen met zich mee. Zo kent het Groene Hart, naast een duidelijk aanwezige agrarische sector, de productie-economie en innovatieve economie, een grote logistieke sector en een zich uitbreidende toeristisch-recreatieve sector. Daarnaast is het een logistieke hub voor (een deel van) de Greenports. Er zijn mogelijkheden voor transities, bijvoorbeeld in de veeteelt en andere teelten, de infrastructuur tussen de metropolen en de toeristische iconen zoals de werelderfgoederen, die kunnen leiden tot een meer duurzame economie van het Groene Hart.

Hoe wordt bereikt dat recreanten en toeristen het Groene Hart nog beter in het vizier krijgen? Welke andere sectoren zijn wellicht kansrijk om tot ontplooiing te komen in het gebied? Hoe verhoudt het thema economie zich tot de aspecten gezondheid en veiligheid?

5. Thema Bereikbaarheid

Het Groene Hart wordt door vele mensen bezocht: omdat men er woont, omdat men er werkt, omdat men er wenst te recreëren, omdat men er simpelweg doorheen rijdt, etc. Anderzijds wonen en leven er veel mensen binnen het gebied, die de stedelijke voorzieningen

van de Randstad dienen te bereiken. Dit vraagt om een uitgebreid en fijnmazig netwerk van verbindingen. Echter, de identiteit van het gebied uit zich onder andere in rust en ruimte, dit laat zich maar moeilijk verenigen met grote verkeersstromen, vaak op wegen die hier niet op zijn toegerust.

Verbindingen binnen steden en naar buiten (van metropoolregio tot internationaal) moeten beter en sneller. Dit geldt met name in de zogenaamde 'last mile' in stad en regio..Hoe en waar kan de fysieke toegankelijkheid van het gebied Groene Hart worden verbeterd, voor verschillende doelgroepen? Liggen er kansen door een slimmere benutting van de bestaande netwerken, of moeten netwerken worden uitgebreid?

6. Werkwijze

Draagvlak en samenwerking

Het belang van draagvlak bij en samenwerking tussen verschillende partijen is evident. De huidige participatiesamenleving legt nadruk op initiatieven en het nemen van eigen verantwoordelijkheid in de samenleving. Het uitgangspunt voor de samenstelling van het Perspectief voor het Groene Hart sluit hierbij aan. Voor de ontwikkeling van een gezamenlijk, overkoepelend beeld richting gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk is het van belang om een met elkaar gedeelde visie op de vijf thema's te ontwikkelen, met zoveel mogelijk betrokken partijen binnen (en buiten) het Groene Hart.

Er wordt bij de ontwikkeling van het Perspectief aansluiting gezocht bij bestaande netwerken, organisaties, kennisinstellingen en initiatieven, zodat dubbel werk wordt voorkomen en er een toegesneden participatieproces wordt doorlopen. Daarbij dient evenwel sprake te zijn van een beheersbaar proces; zo kunnen de gemeenten bijvoorbeeld via de verschillende bestuursregio's worden aangehaakt in het proces of uitsluitend bij specifieke thema's aansluiten, en kunnen weer andere partijen spreken namens het grotere geheel.

Stappen in het proces

De aanpak voor de samenstelling van het Perspectief voor het Groene Hart bestaat globaal uit drie stappen, waarbij per thema in een *lean and mean* proces parallel wordt gewerkt aan **concrete, richtinggevende uitspraken** (in woord en beeld) op betreffend thema. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de inzet van stakeholders uit verschillende gremia, welke organisaties reeds actief zijn binnen het gebied vanuit bepaalde sectorale belangen of gebiedsbelangen. In bijgaand schema is een eerste voorzet gedaan van mogelijk te betrekken instanties per thema en is per thema een potentiële (bestuurlijke) trekker benoemd. De definitieve 'vulling' wordt in overleg bepaald in de eerste stap van het proces van de Perspectiefnota.

Stap 1. Belangen

In de eerste fase wordt per thema geïnventariseerd welke belangen er spelen in het Groene Hart en welke nieuwe kansen worden gezien. De werkgroepen per thema worden definitief geformeerd rondom de vijf thema's en er wordt een trekker aangesteld. In een of twee korte overleggronden wordt per thema het speelveld bepaald en worden richtinggevende uitspraken gedaan over de toekomst van (delen van) het Groene Hart.

De trekker organiseert maximaal twee sessies, hierbij wordt aangehaakt bij lopende initiatieven c.q. wordt de actie geagendeerd. Voorstel is om de gemeenten dan wel de regio, waar betreffend thema met name speelt, hiervoor eveneens uit te nodigen. De output bestaat uit een op te stellen *whitepaper*² per thema, inclusief verbeelding; voor de opstelling wordt een externe, onafhankelijke partij ingeschakeld.

De eerste stap start in juli 2016 en wordt afgesloten met een **gezamenlijke werkplaats** eind oktober 2016 (georganiseerd door het Programmabureau Groene Hart). In deze werkplaats worden de belangen met elkaar gedeeld en geconfronteerd.

Stap 2. Keuzes

De confrontatie uit stap 1 wordt gebruikt om per thema een of enkele heldere keuzes te schetsen, bij voorkeur voor een of enkele specifiek(e) gebied(en). Het betreffen idealiter integraal afgestemde, realistische, maar zeker ook 'verleidelijke en verleidende' keuzes in schrift en beeld.

De trekker per thema organiseert maximaal drie sessies, hierbij wordt aangehaakt bij lopende initiatieven c.q. wordt de actie geagendeerd. Opnieuw worden betrokken gemeenten en regio's uitgenodigd om hierover mee te denken. De output bestaat uit een of enkele beelden, met ondersteunende teksten, wederom door een onafhankelijke partij op te stellen. Voorstel is de resultaten in een integrale, dynamische website te bundelen, waarbij de resultaten per thema worden verzameld. Door de resultaten in een web-omgeving te verwerken kan doorlopend interactie worden georganiseerd tussen de verschillende thema-groepen en kan de communicatie over de resultaten steeds naar alle partijen - ook die niet (direct) betrokken zijn - worden gedaan.

De tweede stap start in november 2016 en wordt opnieuw afgesloten met een **gezamenlijke werkplaats** in februari 2017. In deze werkplaats worden de keuzes gepresenteerd en geconfronteerd. Dit geeft inzicht in de mogelijke dwarsverbanden, accenten en uitwerkingsvragen, en wordt de gezamenlijke stip op de horizon vastgelegd (i.c. de werkagenda voor het Groene Hart, uiteengelegd in vijf thema's).

Stap 3. Perspectief

De gezamenlijke gedragen stip op de horizon wordt uitgeschreven en verbeeld en vervolgens in de website opgenomen. Dit vormt alsdan het *Perspectief Groene Hart*, opmaat naar de Omgevingsvisies. Het Perspectief is tegelijk adresserend (voor wie?) en agenderend (wat en hoe?). Hierin wordt aangegeven welke gebiedsgerichte, thematische en/of sectorale uitwerkingsvragen er liggen en voor welke koers het Groene Hart wil gaan.

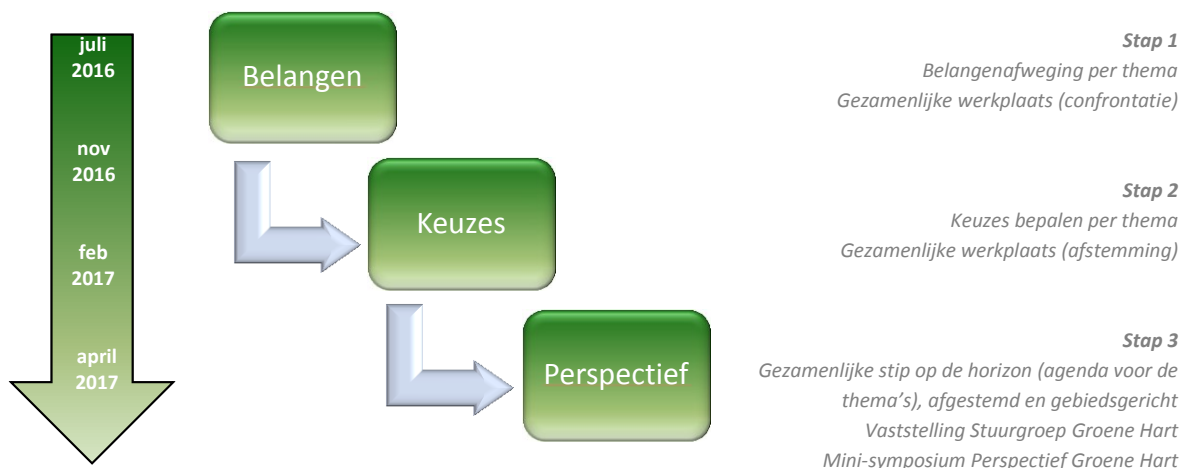
Stap drie wordt afgesloten met vaststelling van het Perspectief in de Stuurgroep Groene Hart, waarna in het voorjaar 2017 commitment wordt gezocht bij de betrokken overheden, met als doel het Perspectief te vertalen in hun respectievelijke Omgevingsbeleid.

Na de vaststelling wordt het traject afgesloten met een feestelijke bijeenkomst/mini-symposium. In deze bijeenkomst wordt de website symbolisch publiekelijk vrijgegeven door de voorzitter van de Stuurgroep Groene Hart, als richtinggevende agenda en koersdocument voor dit unieke deel van Nederland.

² Een witboek of white paper is een document dat beschrijft hoe overheidsbeleid, een technologie, en/of product een specifiek probleem oplost. Witboeken worden gebruikt om de lezer van objectieve relevante informatie te voorzien die wordt gebruikt voor het nemen van een beslissing.

Planning

In onderstaand schema en in de time-schedule zijn de verschillende stappen globaal omschreven en in tijd uitgezet. Een nadere detaillering binnen dit stappenschema volgt zodra de startnotitie is vastgesteld en de projectorganisatie is uitgelijnd.

Figuur 2. Schematische weergave stappenplan inclusief tijdlijn

Stap	mei	juni	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei
Startnotitie - vaststelling door Stuurgroep - opzetten projectorganisatie - vastleggen planning	■	■	■										
Belangen - samenstelling en agendering groeps gesprekken - groeps gesprekken (2x) - vastleggen uitkomsten in woord en beeld - confrontatie in gezamenlijke werkplaats			■	■	■	■							
Keuzes - groeps gesprekken (3x) - vastleggen uitkomsten in woord en beeld - afstemming in gezamenlijke werkplaats							■	■	■	■			
Perspectief - vastleggen perspectief in woord en beeld - vaststelling - minisymposium											■	■	■

Tabel 1. Time-schedule